

خانواده در اسلام

احمد رحیمی استاد یار دانشگاه
حمید رضا مسلمی بطرودی استاد یار خانواده

تقدیم به دانش پژوهان و محققانی که با روآوری به خانواده به عنوان مهمترین کانون اجتماعی، گام اول را در مسیر زندگی اجتماعی با شناخت و آگاهی برمی دارند.

فهرست مطالب

۱۵	سخن آغازین
۱۶	پیشگفتار
۱۸	مقدمه
۲۰	فصل اول: معیارها و ملاک‌های همسرگزینی
۲۲	شرایط الهی و انسانی ازدواج
۲۴	دانشمندانه و ازدواج
۲۴	ابن سینا
۲۵	خواجه نصیر "ابن طوس"
۲۶	علامه طباطبائی
۲۶	شهید مطهری
۲۷	تعریف ازدواج و نکاح از نظر حقوقی
۲۸	اقسام ازدواج
۲۸	اقسام ازدواج از نظر حقوقی
۲۹	تفاوت ازدواج دائم و ازدواج موقت
۳۱	اسلام و ازدواج در مقایسه با برخی شرایع تحریف شده
۳۳	خواستگاری
۳۴	الف: اشتباه در هویت جسمی
۳۵	ب: اشتباه در اوصاف
۳۶	هدایای نامزدی
۳۷	حکم ازدواج در اسلام
۳۸	فرایند همسرگزینی
۴۰	ملاک‌ها و معیارهای انتخاب همسر
۴۰	الف: همتائی و همسانی در انتخاب همسر
۴۱	ب: خوش اخلاقی
۴۱	ج: سلامت جسمانی
۴۲	د: سلامت روحی و روانی

۴۲	مسأله رویت در انتخاب همسر
۴۵	اهداف و آثار ازدواج
۴۵	۱- حفظ نسب
۴۶	۲- آرامش و سکون
۴۷	۳- حفظ نوع بشر
۴۷	۴- داشتن فرزند صالح
۴۸	۵- مودت و رحمت
۴۸	۶- ارضای نیاز جنسی
۴۹	۷- بزرگداشت رگناه
۵۰	فد و شادی ضمن عقد در ازدواج
۵۱	ایصال
۵۴	آثار حقوق ازدواج
۵۴	شرائط عقد ازدواج
۵۵	شرائط ضمن عقد ازدواج
۵۵	ولایت بر عقد ازدواج
۵۷	ولایت بر نکاح باکره
۵۸	مرد بنده شهوت و زن اسیر محبت
۶۰	حقوق و اجازه پدر یا جد پدری در ازدواج باکره
۶۳	حدود ولایت پدر و جد پدری
۶۴	ازدواج با غیرمسلمانان
۶۴	ازدواج با مشرکان
۶۵	ازدواج مرد مسلمان با زن غیرمسلمان
۶۶	ازدواج زن مسلمان با مرد غیرمسلمان
۶۷	ازدواج با اهل کتاب
۶۸	حرمت نکاح با زنان اهل کتاب از نگاه قرآن کریم
۷۱	عوامل از هم گسستگی ازدواج
۷۱	الف: ارتداد
۷۲	ب: اسلام
۷۲	ج: طلاق

فصل دوم: عوامل تحکیم خانواده

۷۵	دینداری «باورهای دینی و اعتقادی»
----	----------------------------------

۷۶	باور به صبر و بردباری
۷۶	احساس رضایت همیشگی
۷۶	توکل و ایمان به خدا
۷۷	حسن معاشرت
۷۸	مشاوره
۷۸	محبت و مودت (تعلق پذیری)
۷۹	صداقت
۸۰	خوش بینی و برهیز از سوء ظن و حسادت
۸۰	رازداری و وفاداری
۸۱	از یاد گذشتن و ایثار
۸۲	عوامل کمالی
۸۳	مهارت‌های استحکام بخش زندگی زناشویی
۸۶	زن و دنیای جدید
۸۶	نظریه افلاطون
۸۶	نظریه ارسطو
۸۷	زن و دنیای جدید
۸۷	تفاوت‌ها و دوگانگی‌های زن و مرد
۸۷	از لحاظ جسمی
۸۸	از لحاظ روانی
۸۸	از نظر احساسات
۹۱	حاکمیت نظم و انضباط
۹۲	خانواده، حقوق و وظائف
۹۲	تساوی حقوق زن و مرد
۹۳	شخصیت زن و مرد با رویکرد به تساوی
۹۸	فصل سوم: حقوق خانواده
۹۹	حقوق خانواده و قرآن
۱۰۰	حقوق خانواده و روایات
۱۰۱	حقوق زوجین
۱۰۲	وظائف مشترک زوجین
۱۰۲	۱- سکونت مشترک
۱۰۳	۲- حسن معاشرت

- ۳- معاضدت زوجین در تشدید مبنای خانواده «حضانت» ۱۰۵
- ۴- وفاداری زوجین ۱۰۷
- ۵- وحدت و انس ۱۰۸
- ۶- تکمیل و تکامل ۱۰۸
- حقوق و وظایف اختصاصی هر یک از زوجین ۱۰۸
 - ۱- رفتار نیک ۱۰۹
 - ۲- امانت‌داری ۱۱۰
 - ۳- استقلال فکری ۱۱۰
 - ۴- تأمین نیازهای اساسی (نفقه) ۱۱۰
 - ۵- تأمین نیازهای جنسی ۱۱۰
 - ۶- راستگویی مرد ۱۱۰
 - ۷- تعامل و تفاهم ۱۱۱
 - ۸- صبر ۱۱۱
 - ۹- عدم خشونت (تنبیه بدنی) ۱۱۱
- وظایف مختص به مردان ۱۱۳
 - ۱- مهریه ۱۱۳
- نفقه ۱۲۵
- تمکین ۱۳۶
- مسئولیت اساسی مردان ۱۳۷
 - الف) مسئولیت اقتصادی ۱۳۸
 - ب) شادی آفرینی ۱۳۸
 - ج) اجرای مقررات و ضوابط ۱۳۸
- شیوه برخورد با مسئولیت ۱۳۹
- وظایف مختص زنان ۱۳۹
 - ۱- امانت‌داری زن ۱۴۰
 - ۲- اعتدال و کنترل در مصرف ۱۴۱
 - ۳- تحمل‌پذیری ۱۴۱
 - ۴- حفظ زندگی مشترک ۱۴۲
 - ۵- مدیریت خانواده ۱۴۳
 - ۶- تمکین ۱۴۳
 - ۷- اطاعت و فرمانبرداری ۱۴۴

۱۴۴	۸- عفت و پاکدامنی
۱۴۵	شیوه‌های جاذبه آفرینی
۱۴۵	۱- زینت و آرایش
۱۴۶	۲- جمال ظاهری
۱۴۷	۳- جمال معنوی
۱۴۷	۴- محبت به یکدیگر
۱۴۸	۵- یادآوری نقاط مثبت
۱۴۸	۶- زدودن ریشه‌های اختلاف
۱۴۹	مقام زن در اسلام و در جهان
۱۴۹	رویه
۱۴۹	آقای
۱۵۰	امریکا
۱۵۰	افریقا
۱۵۱	آسیا
۱۵۱	عربستان
۱۵۲	ملل متقدم پیش از اسلام
۱۵۲	اروپا
۱۵۳	یهود و مسیحیت تحریف شده
۱۵۳	نظام حقوقی زن در اسلام
۱۵۳	الف) ارث
۱۵۴	ب) مهریه
۱۵۴	ج) مخارج زن
۱۵۵	د) حق شیردادن
۱۵۵	هـ) نظارت و مشارکت در امور اجتماعی، عبادی، اقتصادی
۱۵۵	حقوق سیاسی بانوان
۱۵۶	۱- حق شخصیت
۱۵۶	۲- حق مشورت
۱۵۷	۳- حق مسکن
۱۵۷	۴- حق قصاص
۱۵۷	مقام زن در اسلام
۱۶۰	بایدها و نبایدها

- ۱- مساوات و تساوی ۱۶۰
- ۲- تبعیض و تفاوت ۱۶۱
- ۳- همه جانبه نگری ۱۶۱
- ۴- ضرورت پیوند حقوق و اخلاق ۱۶۱
- ۵- قانون مندی و عدم پابندی به آن ۱۶۲
- چرائی اختیار طلاق و مردان ۱۶۲
- الف: طلاق پدیده‌ای دور از انتظار ۱۶۳
- ب: طلاق پدیده‌ای شوم و زشت ۱۶۳
- ج: مردان طلاق دهنده ۱۶۳
- د: تأثیر حفظ خانواده ۱۶۴
- ز: سخن سیری در طلاق ۱۶۴
- مراحل طلاق در اسلام ۱۶۴
- ۱- هشدار نسبت به آینده مبهم ۱۶۵
- ۲- به کار گیری بند و اندرز ۱۶۵
- ۳- تنبیه روحی و روانی ۱۶۵
- ۴- تنبیه بدنی ۱۶۶
- ۵- تعیین دآوری ۱۶۶
- موانع پیشگیری از طلاق ۱۶۷
- الف: طلاق در دوران یابی ۱۶۷
- ب: طلاق در حضور دو نفر عادل انجام گیرد ۱۶۷
- راه‌های بازسازی کانون خانواده ۱۶۷
- ۱- رجوع ۱۶۷
- ۲- غیرقابل اسقاط بودن رجوع ۱۶۸
- ۳- حضور زن در خانه شوهر ۱۶۸
- ۴- آرایش برای شوهر ۱۶۸
- حق طلاق ۱۶۹
- الف: طلاق حق طبیعی مرد ۱۶۹
- ب: طلاق برای دوراندیشان ۱۶۹
- زن و حق طلاق ۱۶۹
- راهکارهای طلاق از طرف زن ۱۷۰
- الف: استتکاف از نفقه ۱۷۰

ب: عجز از دادن نفقه.....	۱۷۱
ج: ترک اسکان مشترک توسط زوج.....	۱۷۱
د: امتناع از ادای حقوق واجب زن.....	۱۷۱
ر: بدرفتاری.....	۱۷۱
م: خطر تهدید کننده.....	۱۷۱
و: وجوب برخی عیوب.....	۱۷۱
ث:.....	۱۷۲
جراحی محرومیت زنان از ارث.....	۱۷۲
فلسفه تقسیم سهم الارث زنان و مردان.....	۱۷۷
زنان و شهادت: حق یا تکلیف؟.....	۱۷۹
اثبات شهادت.....	۱۸۰
لزوم تعدد شاهدان زن.....	۱۸۱
پیامدهای شهادت زنان.....	۱۸۳
الف: شهادت کاذب.....	۱۸۳
ب: شهادت به حق.....	۱۸۴
فصل چهارم: حقوق والدین و فرزندان	۱۸۵
حقوق والدین «حق مادر».....	۱۸۶
تاثیر عوامل وراثتی و ژنتیکی در فرزند.....	۱۸۹
اکرام والدین از دیدگاه آیات قرآن.....	۱۹۰
حقوق والدین با رویکرد به حق مادر.....	۱۹۲
اکرام و احترام پدر و مادر غیرمسلمان.....	۱۹۳
حقوق والدین با رویکرد به حق پدر.....	۱۹۶
سعادت و شقاوت فرزند با رویکرد به نقش آفرینی والدین.....	۱۹۷
آثار و پیامدهای احترام و بی احترامی به والدین با رویکرد دنیوی.....	۱۹۹
آثار و پیامدهای احترام به والدین با رویکرد اخروی.....	۲۰۰
حقوق فرزندان و والدین.....	۲۰۲
آداب فرزند پروری و تربیت.....	۲۰۵
حق فرزند بر پدر.....	۲۱۵
۱- سفارش به تقوا و توجه به آخرت.....	۲۱۶
۲- مطالعه تاریخ گذشتگان.....	۲۱۷
۳- آثار آگاهی از تاریخ گذشتگان.....	۲۱۷

- ۴- معیار دوستی و دوست داشتن ۲۱۸
- ۵- پرهیز از عجب و هتک حرمت ۲۱۸
- نکات دیگری در تربیت فرزند ۲۱۹
- ۱- توجه به ورزش ۲۱۹
- ۲- رشد علمی فرزندان ۲۱۹
- ۳- نظارت بر تعلیم و تعلّم فرزندان ۲۲۰
- ۴- استقلال و اعتماد به نفس ۲۲۰

فصل پنجم: ملحات ۲۲۵

- ۱- مل پیدایش حجاب ۲۲۶
- ۲- اسباب پوشش ۲۲۸
- ۳- همسر گزینی ۲۳۰
- الف: چند سوهری (مونیسم جنسی) ۲۳۰
- ب: تعدد زوجات (چند زنی) ۲۳۲
- اسلام و تعدد زوجات ۲۳۶
- ج: تک همسری ۲۴۷
- عقد ازدواج ۲۴۷
- تقدم ایجاب و قبول در عقد ازدواج ۲۴۹
- عقد وکالتی ۲۵۰
- عقد فضولی چگونه عقدی است؟ آیا جایز می‌باشد؟ ۲۵۲
- عقد ولایتی؟ ۲۵۲
- عقد ازدواج دائم ۲۵۴
- الفاظ عقد ازدواج ۲۵۵
- (انکحت) ۲۵۵
- اقسام تقدیم زوجه ۲۵۵
- اقسام اضافه کردن اسم زوجین در عقد وکالتی با تقدیم زوج ۲۵۵
- اقسام اضافه کردن اسم زوجین با تقدیم زوجه ۲۵۵
- اقسام صیغه با لفظ انکحت متعددی به نفس و ادات با ضمائر ۲۵۶
- اقسام صیغه با لفظ انکحت متعددی به نفس و ادات با اسماء اشاره ۲۵۶
- اقسام صیغه با لفظ انکحت متعددی به نفس و ادات به صورت فضولی ۲۵۷
- اقسام صیغه با لفظ انکحت ۲۵۸
- تقدیم زوج و بالعکس ۲۵۹

۲۶۰	لفظ انکحت متعدی به نفس با تقدیم زوجه و بالعکس
۲۶۱	عقد ولایتی به اضافه اسم ظاهر
۲۶۱	عقد ولایتی به وکالت عاقد با لفظ انکحت
۲۶۱	الفاظ عقد ازدواج
۲۶۲	ب) عقد اصالتی به لفظ زوجت
۲۶۲	ج) عقد فضولی با لفظ زوجت
۲۶۲	د) عقد ولایتی با لفظ زوجت
۲۶۲	اجرای عقد با دو لفظ انکحت و زوجت و کالتاً
۲۶۳	تقدیم زوجه و زوج (عقد با ضمائر با دو لفظ انکحت و زوجت)
۲۶۳	اجرای عقد با دو لفظ انکحت و زوجت و کالتاً متعدی به نفس
۲۶۳	اجرای عقد با دو لفظ ولایتاً
۲۶۳	اجرای عقد با دو لفظ فضولتاً
۲۶۳	اقسام صیغه منقطعه با اسم متعین متعدی به نفس و ادات اصالتاً
۲۶۴	صیغه منقطعه و کالتاً
۲۶۴	صیغه منقطعه و کالتاً من الزوج من الزوج
۲۶۴	صیغه منقطعه با ضمائر
۲۶۴	صیغه منقطعه با اسم اشاره
۲۶۴	صیغه منقطعه فضولتاً از زوجه
۲۶۴	صیغه منقطعه فضولتاً از زوج و زوجه
۲۶۴	صیغه منقطعه ولایتاً از زوج و زوجه
۲۶۴	صیغه منقطعه و کالتاً از ولی زوجین
۲۶۵	صیغه منقطعه و کالتاً از ولی صغیره اصالتاً از عاقد
۲۶۵	صیغه منقطعه به ولایت عاقد از صغیره خود و کالتاً از جانب زوج
۲۶۵	با تقدیم زوج
۲۶۵	زوجت با ضمیر
۲۶۵	عقد ازدواج منقطع
۲۶۸	ایتناع «طلاق»
۲۷۱	صیغه طلاق مبارات
۲۷۲	ارکان طلاق
۲۷۴	عده
۲۷۶	جمعیت و خانواده

- ۲۷۶ مراحل انتقالی جمعیت در جهان
- ۲۷۹ جمعیت و ایران
- ۲۷۹ الف: سیر تحولات جمعیت در ایران
- ۲۸۰ ب: عوارض تحولات جمعیت در ایران
- ۲۸۲ دعای عهد
- ۲۸۳ مدیع و مأخذ

www.ketab.ir

سخن آغازین

پژوهش «خانواده در اسلام» مباحثی از خانواده را در عرصه‌های حقوقی، اقتصادی، روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و اخلاقی مورد توجه قرار داده این مجموعه می‌تواند انسان‌ها را در سراجیری بهارت‌ها و رفتارهای اجتماعی و... یاری رساند. زیرا ما در عصری زندگی می‌کنیم که گرایش‌های مختلف بسیاری دغدغه جدی درباره ارزش‌های انسانی دارند. چگونه باید زندگی کرد؟ چگونه باید با یکدیگر رفتار نمود؟ خانواده خوب را چگونه خانواده‌ای بدانیم؟ به هر روی خانواده یک کانون اجتماعی، جسم و حساس می‌باشد که بیش از حد همگان دلوایس آن هستند و ما هم چنین احساسیت را در خود و دیگران درک کردیم. ساختن یک خانواده خوب کار بسیار دشواری است که با تربیت اخلاقی، دین‌مدارانه و تعاون و همکاری همگانی می‌تواند تحقق پیدا کند.

کتاب خانواده در اسلام که به اهتمام و تلاش مؤلفان محترم آن آقایان احمد رحیمی و حمیدرضا مسلمی بطور مشترک و پژوهشگران حوزه و دانشگاه به پژوهشگران و اهل فکر و دانش در حوزه و دانشگاه عرضه می‌گردد قبل از چاپ در مناقه اساتید و دانشجویان محترم قرار گرفت؛ و یاد اندیشه چاپ این اثر را به آن نیک گرفته و به پاس لطف و امتنان مؤلفان محترم، این اثر مفید را به جامعه علم و ادب از حوزه و دانشگاه و سایر پژوهشگران تقدیم می‌نمایم و از باب من لم یشکر المخلوق لم یشک الخالق قهرمانی خود را از اعتماد مؤلفان محترم اعلام داشته و برای آنها آرزوی توفیق روزافزون می‌نمایم.

گروه اخلاق

دوسسه یاد اندیشه

پیشگفتار

بنیاد خانواده به عنوان یکی از مهم‌ترین واحد اجتماعی در رشد و توسعه مادی و معنوی هر جامعه تأثیر بسزائی دارد و در متون دینی نیز به آن توجه جدی شده است و محبوب‌ترین بنا در اسلام می‌باشد. از اهداف نظام بهداشت جامعه نگر، برنامه‌ریزی همه جانبه و دسترسی احاد ملت به آموزش بهداشت در شهرها و روستاها بوده، و نظام اقتصادی و بافت جمعیتی کشور را باید تحت تأثیر تنظیم سلامت مردم قرار داد. از میان موارد آموزشی که در نظام پزشکی جامعه نگر مورد توجه قرار گرفته است، بحث جمعیت و تنظیم خانواده می‌باشد.^۱ رشد بالای جمعیت در کشورهای در حال توسعه، چنانچه منجر به بروز مشکلات فراوانی را برای این کشورها به وجود آورده است که این مشکلات در نتیجه عدم تطابق رشد جمعیت با امکانات موجود است. در ایران نیز بعد از سرشماری سال ۱۳۸۰ و برآورد جمعیت ۵۰ میلیون نفری، مدیران کشور به بحث کنترل جمعیت و تنظیم خانواده توجه نمودند. خوشبختانه میزان رشد جمعیت از رقمی در حدود ۳/۹ درصد به ۳ درصد رسید.^۲ در این راستا، درس آموزش جمعیت و تنظیم خانواده^۳ به ارزش یک تا دو واحد به مجموعه دروس کلیه رشته‌های تحصیلی آموزش عالی سراسر کشور افزوده شد تا گامی مثبت در مسیر آموزش مسائل بهداشتی و ارتقاء سلامت براد جامعه باشد.^۴ [۱] که سیاستگذاری و تصمیم‌سازی اشتباهی بوده است. از این جهت بر اساس مصوبه شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی در اسفند ماه ۱۳۹۱، دو واحد درس عمومی اجباری دانش خانواده و جمعیت جایگزین درس جمعیت و تنظیم خانواده و از نیمسال اول تحصیلی ۹۳ - ۱۳۹۲ در دانشگاه‌ها ارائه گردید. هدف از ارائه این درس، آشنایی دانشجویان با مبانی و آموزه‌های بنیاد خانواده و مهارت‌های تشکیل، تحکیم و تعالی این نهاد و همچنین تسهیل ازدواج جوانان ذکر شده است. براساس این مصوبه اهداف رفتاری عبارتند از اینکه دانشجویان بتوانند مفاهیم بنیادین خانواده را برای این آموزه‌های دینی بیان کنند، با معیارهای انتخاب همسر آشنا شوند، مهارت‌های مورد نیاز در تشکیل خانواده و نحوه رفتار با همسر و سایر خویشاوندان را به دست آورند، با مفاهیم بنیادین بهداشت جمعیت آشنا شده و با فوائد فرزند آوری و آسیب‌های کاهش جمعیت در سطح ملی و پیامدهای تک‌فرزندی در ابعاد فردی و خانوادگی آشنا شوند.^۵ [۲] به امید آنکه این تصمیم‌گیری نیز از کارشناسی

۱. حسینی، سید مجتبی، جمعیت و تنظیم خانواده، مقدمه علی اکبر ولایتی، ص ۵

۲. حسینی، سید مجتبی، جمعیت و تنظیم خانواده، مقدمه مؤلف، ص ۷

۳. همان

۴. جمعی از نویسندگان دانش خانواده و جمعیت، ص ۱۵

ضعیفی برخوردار نبوده باشد. خانواده یکی از نظام‌های اولیه جوامع بشری، که با وجود همه تحولات اساسی، در اهداف و کارکردهای خود ثابت مانده و هنوز در همه جوامع از اهمیت اساسی برخوردار است. خانواده مناسب‌ترین نظام برای تأمین نیازهای مادی، روانی و معنوی بشر بوده و بهترین بستر را برای تأمین امنیت و آرامش روانی اعضا، پرورش نسل جدید و اجتماعی کردن فرزندان و برآورده ساختن نیازهای عاطفی افراد فراهم نموده است؛ اما با این حال در عصر حاضر نظام خانواده دچار چالش‌های اساسی گردید و حتی نگاه اساس و تمامیت آن نیز زیر سؤال رفته است. تحولات اجتماعی، صنعتی، علمی و سایر اغلب جوامع مشکلات متعددی را - اعم از اختلاف‌های خانوادگی، طلاق، فرزندان بی‌سرپرست، بزهکاری نوجوانان و جوانان - برای خانواده پدید آورده است. سنت‌ها، اخلاقیات و روش‌هایی که به تقویت خانواده می‌انجامد، بعضاً مترازل شده‌اند. بر روی از هویت ملی و دینی و پذیرش هویت‌های دنیاگرایانه و دور از اخلاقیات انسان بسیاری از مردم را تهدید می‌کند. از این رو خانواده‌ها نیازمند توصیه‌های تربیتی و روان‌شناختی برای برخورداری با پیچیدگی‌های زندگی کنونی هستند، و ما از پیشینه فرهنگی و علمی غنی و سرآمدی برای بازآوری با مسائل خانواده بهره‌مندیم و مهم‌ترین متون دینی ما یعنی قرآن و کلمات پیامبران (ع) و معصومان (ع) پرشار از توصیه‌های کارآمد و متناسب با عصر حاضر برای خانواده می‌باشند، که با استفاده جدی قرار گیرند.

مسئله‌ای که باید به طور جدی مورد توجه کارشناسان امور جمعیتی قرار گیرد اینکه آیا دانش خانواده و جمعیت به مانند جمعیت و تنظیم خانواده حاصل کارشناسی است و راه سومی را نیاز نداریم؟ آیا دانش خانواده و جمعیت همانند تنظیم و کنترل جمعیت نیاز اقراط و تفریط نخواهد شد؟ آیا بدون برنامه‌ریزی و عدم بهره‌مندی از نظرات کارشناسان امور جمعیتی جامعه‌شناسی و امور اقتصادی دنبال خواهد شد و یا اینکه با بررسی دقیق علمی و استفاده از کارشناسان امور مختلف و با توجه به وضعیت اقتصادی و معیشتی مردم و با توجه و دقت به این موضوع که افزایش مدنظر مسئولین امر که می‌خواهند خلاء جمعیتی را جبران نمایند در کدام قشر از اقشار جامعه فایده تحقق می‌باشد در دستور کار قرار خواهد گرفت.

باید اذعان نمود اقراط و تفریط همیشه جوامع انسانی را از آرمان‌ها و اهداف بازدارنده و مطابق با آیات و روایات در متون دینی بایستی روند عادی زندگی و سفارش به تشکیل خانواده را با آماده کردن بسترهای لازم اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مورد توجه قرار داد.

مقدمه

خانواده و تحکیم آن در نظام ارزشی اسلام و فرهنگ اصیل ایرانی بسیار مورد توجه بوده، و در این رابطه دین‌مداری، مشورت، همدلی، گذشت، رازداری و اخلاق جهت استحکام آن از جایگاه ویژه‌ای برخوردار هستند. هر انسانی در کانون اجتماعی کوچک و بزرگ مانند خانواده؛ ضمن برخورداری از آزادی فردی و اجتماعی باید جهت رشد و تعالی، مسؤولیت‌پذیر بوده، و از فضائل و کرامات اخلاقی بهره بگیرد؛ هر چند امروزه با تغییراتی که در جهان بشری به واسطه پیشرفت‌های علمی، تکنولوژیکی و... پدید آمده، خانواده معاصر نیز دستخوش تغییراتی شده است، که بسیاری از آن همگام با تحولات در سبک زندگی فردی و اجتماعی در غرب رخ داده است. تغییراتی که در طرفین مساوی بر تغییر وضعیت اجتماعی سایر کشورها از سوی نهادهای بین‌المللی روبرو، روز در گسترش بوده، ارائه یک سویه نظریات علمی در محافل اجتماعی و دانشگاهی در کنار قدرت رسانه‌ای غریب نیز به آن کمک می‌کند.^۱

ما با توجه به فرهنگ غنی اسلام، فرهنگ ایران باید به دور از هرگونه افراط و تفریط به کارگیری مردان در اولویت اول کاری، سطحش نیازمندی بانوان برای کارهای خاص مانند پرستاری، پزشکی و معلمی پس از تربیت مردان و خانواده، میزان همکاری نهادهای تقنینی و اجرایی برای بانوان باردار جهت فرزندآوری و تربیت مطابق آیات و روایات و ... داشته باشیم.^۲ در

۱. جمعی از نویسندگان، دانش خانواده و جمعیت، صص ۶۷ و ۱۳۹.

۲. شیر مادر مطلوب‌ترین و به تنهایی بهترین غذا برای شیرخواران، و در سال اول زندگی تا منبع تغذیه در شش ماه نخست زندگی است، و سازمان بهداشت جهانی (WHO) نیز بر شروع تغذیه با شیر مادر تأکید کرده است. زیرا آغوز مایمی با پروتئین زیاد و چربی کم، که به مقادیر اندک و در چند روز اول پس از زایمان تولید می‌شود از نظر تغذیه ارزش‌هایی دارد و عمدتاً دارای ویژگی‌های مهم ایمنی و رشد‌دهندگی است در شیر مادر وجود دارد. خانواده‌ها در دوره پقره آیه ۲۳۳ فرمود «وَالْوَالِدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَ...» و در سوره احقاف آیه ۱۵ فرمود: «وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا» یعنی شیردهی برای نوزادی که ۹ ماهه متولد می‌شود ۳۶ ماه کافی است اما برای نوزادی که ۶ ماهه متولد می‌شود ۳۴ ماه حداقل زمان بارداری - ۲۴ ماه باید باشد، که متأسفانه نهادها و سازمانهای مربوطه در وضع قانون و اجرای آن عملاً التزام و پایبندی به آن ندارند در حالی که در برخی از کشورها علی‌رغم همه ابرازاتی که به آن‌ها وارد است، خانواده‌ها از تسهیلاتی برخوردارند. آنها با بررسی میزان رشد جمعیت در کشور خود و زیانبار دانستن کاهش جمعیت سیاست‌های مختلفی را جهت افزایش جمعیت در پیش گرفته‌اند. سوئد، به هر یک از پدر و مادر ضمن برنامه کاری منقطع ۱۸ ماه مرخصی با حقوق می‌دهند؛ نروژها به مادران از ۱۲ ماه مرخصی با ۸۰٪ حقوق یا ۱۰ ماه مرخصی با پرداخت حقوق کامل، ضمناً پدران نیز می‌توانند و حق دارند بجای مادران مرخصی بگیرند، و گرفتن ۴ ماه مرخصی برای پدران اجباری است، در غیر این صورت مزیت مرخصی پس از زایمان برای هر دو والد از بین می‌رود. هزینه مرخصی‌ها از محل مالیات و از سوی دولت پرداخت می‌شود در فرانسه مادران برای فرزند اول خود می‌توانند ۱۶ هفته مرخصی زایمان همراه با دریافت حقوق بگیرند و این تا ۲۶ هفته برای فرزند سوم افزایش می‌یابد و در صورت تولد فرزند سوم سالانه هزار یورو کمک مالی به‌والدین

این رابطه سیاست‌های حمایتی ما اگر از سیاست‌های حمایتی دیگران پیش‌روتر نیست، حداقل نباید عقب‌تر باشد. آنها به رشد و افزایش جمعیت خود و نسبت سنجی‌های پیر و جوان خود می‌اندیشند، اما ما علی‌رغم توصیه‌های متون دینی و... با رای افزایش جمعیت، به اصل اساسی خانواده توجه ننموده و ضمن غفلت، به نظرات غیرکارشناسی و بعضاً مقلدانه توجه کنیم و با تصمیم‌سازیها، تصمیم‌گیریها و برنامه‌ریزی‌های ساختارشکنانه به جامعه خویش و هدف از خلقت خیانت کنیم. «رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا»^۱

تعلق پینا می‌شد و مالیات بر تعداد فرزندان کاهش می‌یافت ضمن آنکه از امکانات دولتی با تخفیف هم استفاده می‌کنند. این کشور گسترده‌ترین سهم مرآت از کودکان را در اروپا داراست؛ در آلمان برخلاف فرانسه که دومین کشور اروپایی از نظر نرخ بارداری است، آن از پایین‌ترین نرخ باروری برخوردار است، زیرا امکاناتی جهت تسهیل خانواده را پیش‌بینی نکردند، هرچند برخی از دولتمردان طرفدار نرخ‌های پایین‌تر باروری با مرخصی بدون حقوق را جهت نگهداری از نوه‌ها پیشنهاد کردند و... در چین علی‌رغم تأکید بر تک‌فرزندی، استنادها را هم می‌توان مشاهده نمود ضمن آنکه از سال ۲۰۱۴ قانون تک‌فرزندی هم لغو شد و به زوج‌هایی که یک یا دو فرزند باشند اجازه داده شد دو فرزند بیاورند و... در بریتانیا مادران ۶ ماه و پدران ۲ هفته مرخصی دارند؛ در روسیه پس از منحل شدن اتحاد جماهیر شوروی جمعیت به میزان ۴/۴ درصد که معمول دوران جنگ و مهاجرت وسیع می‌باشد نه‌خالص رشد اقتصادی، به دلیل پایین بودن میزان تولد و بالا بودن میزان مرگ و میر و... که سال ۲۰۰۸ را بترین سال خانواده نام نهاد و همه نهادها و دستگاه‌های دولتی رویه موافق به برنامه‌های تشویقی کرد و مبلغ قابل توجهی به عنوان سرمایه‌گذاری مادر به والدین که فرزندشان به دنیا می‌آید پرداخت شود تا رسیدن هر یک از فرزندان به سن هفت سالگی ماهانه دویست دلار هزینه نگهداری، سلامت و بهداشت داشته باشند و مادر و پدر و فرزند در کنار هم زندگی کنند و برای افزایش نسل باهوش و مستعد به زنانی که تحصیلات عالی داشته باشند و فرزند سوم را زایمان کنند و فرزند اول را به دنیا آورند، تخفیف مالیاتی بیشتری تعلق می‌گیرد. در این کشور به مادرانی که صاحب فرزند سوم می‌شوند مرخصی با حقوق و نیز کمک هزینه پرداخت می‌شود به زوج‌های جوان در انتظار خرید آپارتمان کمک می‌شود تا آپارتمان جاره کنند و ازدواج به تأخیر نینفتد. از ساخت مسکن‌های چند نسلی (زوج‌های جوان و مسن) در مجاورت یکدیگر جهت تسهیل نگهداری از نوه‌ها و حمایت و نگهداری از سالمندان حمایت می‌شود. در این کشور اولویت ثبت نام در مدارس با کیفیت به فرزندان و نوه‌ها به بعد است و... در کره جنوبی برای درمان ناباروری یارانه پرداخت می‌گردد؛ در ایرلند بر اساس تعداد فرزندان از یک تا هشت - حقوق ماهیانه به والدین اختصاص می‌یابد؛ در آمریکا والدینی که تعداد فرزندان آنها زیاد است، مشمول کاهش مالیاتی چشمگیری می‌شوند؛ در ژاپن خانواده‌های دارای فرزند زیر ۱۵ سال، ماهیانه مبلغ قابل توجهی کمک مالی دریافت می‌کنند؛ اسرائیل شورای افزایش جمعیت با همکاری کابینه که سال ۱۳۴۶ شمسی تأسیس شد برای تشویق زنان به زایمان و بیشتر به ازای تولد هر فرزند کمک مالی چشمگیری می‌کند و زنان تشویق می‌شوند که حداقل ۴ فرزند داشته باشند، ضمن آنکه فرزندان زیاد کاهش انواع مالیاتها را داشته و کارمندان بازنشسته دارای فرزندان زیاد از حقوق بازنشستگی بیشتری بهره می‌برند. ضمناً از نظر دینی هم ازدواج برای یهودیان را واجب دانسته و بچه‌دار نشدن یا وجود استطاعت مالی و تنظیم خانواده و اکنون تشویق به آوردن حداقل ۳ فرزند در دستور کار است. (به نقل از مطالعات تطبیقی مشوق‌های مالی و حمایتی ایران و کشورهای جهان در جهت افزایش جمعیت شورای هماهنگی اجتماعی زنان، ۱۳۹۱)

۱. قرآن کریم، سوره مبارکه فرقان، آیه ۲۴